Ponický spravodajca

21. ročník ■ január – február 2019 1
2019

1-5 Spomíname na známeho rodáka 6 Malí ilustrátori pomáhali 7-9 O fašiangovej tradícii

Pripomíname si významného rodáka

100. výročie narodenia Štefana Žáryho

Život a tvorba Štefana Žáryho je úzko spätá s jeho rodnou obcou Poniky a celým pohronským regiónom. Potvrdzuje to aj kniha Nedávny dávny svet, ktorá sa začína historkou o ponickom Turčínovi: *„Vyznieva to hyperbolicky, ale nebudem ďaleko od pravdy, že moju rodnú obec najvýraznejšie preslávili Turci. Teda rozhodne aspoň v literatúre. Epizóda z tureckých bojov, jej literárne spracovanie, vyniesla meno Poník spomedzi odľahlých, zapadnutých kopcov na ľavom brehu stredného Hrona a predstavila ho verejnosti. Ľudové rozprávanie o udalostiach sa formovalo desaťročia, až dozrelo v baladu, živo prechovávanú, obrusovanú, podávanú štafetovo po generáciách. Všeobecne sa tvrdí, že materiál získal Samo Chalupka /v tom čase kňaz v Hornej Lehote – pozn. red./ od svojho duchovného brata a priateľa, ponického evanjelického farára Mateja Kosca a námet vyrozprával vnímavej českej pani Božene Němcovej, ktorá sa liečila na Sliači.“*

Ako sa z pútavej Žáryho knižky ďalej dozvedáme, v Ponikách vtedy vládol čulý spoločenský a kultúrny život, do obce zavítali aj Martin Kukučín, Janko Kráľ, Andrej Sládkovič i Gustáv Kazimír Zechenter-Laskomerský.

Štefan Žáry sa narodil 12. decembra 1918. Jeho rodina sa po predčasnej smrti živiteľa rodiny - učiteľa Štefana Ž. st. presťahovala z Poník do Banskej Bystrice, kde v roku 1938 zmaturoval. Potom študoval na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave slovenčinu a francúzštinu. V roku 1942 nastúpil na vojenskú službu, o dva roky neskôr sa dostal s vojenskou jednotkou do Talianska, kde redigoval vojenský časopis a vydal jednu zbierku básní.

▲ *Manželia Žáryovci s malou Luckou, vľavo Miloš Ruppeldt, spisovateľ a prekladateľ*

Po vojne bol redaktorom Národnej obrody, v rokoch 1948 – 1950 pôsobil v Ríme ako spravodajca Československej tlačovej kancelárie. Po návrate do Bratislavy (1950) krátko pracoval vo Zväze slovenských spisovateľov. Stal sa redaktorom vydavateľstva Slovenský spisovateľ, neskôr šéfredaktorom a v rokoch 1967 – 1970 jeho riaditeľom. Po začiatku tzv. normalizácie musel z tohto postu odísť. Počas štyridsaťtriročnej literárnej činnosti vydal 22 zbierok poézie, 5 prozaických diel, veršovanú divadelnú hru, knihy pre deti a dve desiatky prekladov francúzskych, španielskych a talianskych zbierok poézie. Zomrel 25. augusta 2007 v Bratislave.

Tohto nezvyčajne plodného autora, ktorý pochodil kus sveta, mohli jeho rodáci často vidieť v Ponikách. V knihe vydanej pri príležitosti 700- ročnice Poník sa píše: *„Rád sa sem vracal. Prechádzal sa po známych vŕškoch, z ktorých videl Poniky ako na dlani, aby sa z diaľky kochal pohľadom na svoj rodný dom, susediacu školu, kostol, ale najmä, aby v dotyku s dedinkou a okolitou prírodou, v dotyku s tou šťastnou a ‚úsmevnou‘ minulosťou sa znova nadýchal a vari aj zadýchal ako chlapec a znova pocítil chuť vykročiť do sveta a do života.“*

Už ako zrelý muž sa v spomienkach rád vracal do detských liet: *„Boli sme veľká patriarchálna rodina. V čase môjho útleho detstva nás pri stole sedelo aj pätnásť – otec, matka, štyri deti, štyria starí rodičia, dajaký ten strýko, tetka, čo uviazli u nás od sviatkov a dajaký bratranec, sesternica, ďalej slúžka, mendík, dajaká okolo kuchyne sa ponevierajúca osoba, školníčka, suseda a navyše náhodný prišelec, napríklad obchôdzkový lekár alebo staromládenecký učiteľ, ktorí sa dali pozvať na skromný obed. Toľké množstvo ľudí mi šlo k duhu. Mohol som sa*

Pokračovanie na str. 2 ▶

Vážení spoluobčania,

začína sa tretí mesiac môjho pôsobenia vo funkcii starostky obce. Tieto mesiace už priniesli prvé novinky. Zabezpečili sme temperovanie miestností v Ponickom dome kultúrneho dedičstva. Na webovom sídle obce si môžete pozrieť virtuálnu prehliadku izieb so skvostami ľudových tradícií aj Pamätnej izby Štefana Žáryho v Ponikách. Už len krôčik nás delí od zriadenia opatrovateľskej služby v obci a výstavby telocvične. Mňa osobne veľmi teší výborná spolupráca s poslancami obecného zastupiteľstva, zamestnancami obecného úradu, organizáciami pôsobiacimi v obci a tiež s vami - občanmi. Neustále prichádzate s novými podnetmi na zlepšenie života v obci. To, že sa viac zaujímate o veci verejné a podieľate sa na nich, je pre mňa - ako pre starostku – veľmi dôležité. Svedčí o tom úspešné zorganizovanie tradičnej ponickej zakáľačky spojenej s karnevalom na ľade pre deti i dospelých, ktoré malo skvelú odozvu, rovnako aj verejné stretnutie občanov časti obce Ponická Huta s poslancami obecného zastupiteľstva Stanislavom Krajanom a Vladimírom Farkašom. Z rozpravy priamo od občanov vzišli nápady a myšlienky, ako ďalej s kultúrnym domom, rozvojom športu a podobne.

Milí spoluobčania, v nadchádzajúcich mesiacoch roka vám prajem najmä pevné zdravie, veľa šťastia a rodinnej pohody.

Jana Ondrejková, starostka obce

▶ Pokračovanie z 1. strany

stratiť v množstve, ľahšie ubziknúť, rodičia stratili prehľad. A najväčšia slasť, že som sa vyhol klavíru, ktorého veko mi bolestne privŕzalo prsty. Zaujímavé je, že v triede ma otec netrestal, no pri hudbe strácal trpezlivosť, vari v snahe mať čím skôr zo mňa Mozarta. Pretože Sládkovič mu v súvislosti so mnou ani na um neprišiel. Sám bol mimoriadne nadaný muzikant: organista, klavirista, huslista. Nadovšetko rád maľoval. Z tohto posledného sa mi zamak neušlo, čo ma dlho neprestalo mrzieť. A ak som niekomu záviel, nuž svojim priateľom maliarom Hložníkovi, Kellenbergerovi a v prvom rade jednému svojmu druhovi z detstva.“ – píše sa v knihe Úsmevné údolie.

Načrieme aj do spomienok Žáryho sestry Elenky, obdivuhodnej, skromnej a pokornej ženy. V pokročilom veku, keď sa už nevládala o seba postarať, našla svoj druhý domov v zariadení pre seniorov, kde ju navštívila Janka Martincová z Hornej Mičinej. Rada počúva príbehy, ktoré píše sám život a keď sa dozvedela, kde býva pani Žáryová, rozhodla sa, že za ňou zájde. Vtedy mala Elenka Žáryová 93 rokov (vo februári t.r. sa dožila 96-tich rokov - pozn. red.). Jej spomienky na prežité roky, na krásne aj ťažké chvíle zaznamenala aj Janka Martincová a rozprávanie sprostredkovala aj našej redakcii.

„Štefan bol z nás štyroch súrodencov najstarší, bol veľký huncút a od malička básnik, všetko bolo vo veršoch, aj detváky z dediny. Mal iba deväť rokov a už písal básničky, ktoré sa aj otcovi páčili a odvtedy furt veršoval. Prispieval do detských časopisov a ako 18-ročný vydal prvú básnickú zbierku Srdcia na mozaike. Rád čítal Bibliu a chcel študovať teológiu. Ale rozmyslel si to a prihlásil sa na filozofiu, na reči. V tom čase už bol celkom známy medzi básnikmi a spisovateľmi ako boli Michal Považan, Vladimír Reisel, Peter Karvaš. Hneď sa ho ujali. Zbožňoval francúzsku literatúru, Baudelaira, Villona. Tak ho to chytilo, že napokon sa aj on stal surrealistom.

▲ *Vianoce v Ponikách, zľava Štefan Žáry so súrodencami Ivanom a Elenou*

My sme sa hnevali – čo to za hlúposti píšeš, veď ti nikto nerozumie – napriek tomu som sa naučila dve básne. Keď sa do toho človek pohrúžil, malo to zmysel. Oni vlastne v tom surrealizme zakopávali také protištátne myšlienky.

Potom Štefan odišiel na vojnu do Talianska. Už ho poznali ako spisovateľa. Vojsko mu zriadilo redakciu v Ríme, kde písal a vydával noviny. V Ríme v roku 1944 napísal básnickú zbierku Pečať plných amfor. Keď sa vrátil z vojny, oženil sa s Hanou Ponickou, ktorá vtedy tiež už písala a pohybovala sa v bohémskej spoločnosti. Narodili sa im tri deti. Ako prvá v Bratislave Katka, potom odišli na tri roky do Ríma, kde Štefan pôsobil ako kultúrny atašé. Krátko pred druhým pôrodom Hana odcestovala do Bratislavy porodiť Lucku a po desiatich dňoch už s ňou letela ponad Alpy nazad do Ríma za svojím Števkom. V Taliansku boli Hana a Štefan veľmi šťastní. Keď sa vrátili domov do Bratislavy, narodil sa im vytúžený syn Juraj.“

Pri príležitosti stého výročia narodenia Štefana Žáryho usporiadali v banskobystrickej Štátnej vedeckej knižnici – Literárnom a hudobnom múzeu interaktívnu výstavu nazvanú Vychovával ma život a literatúra. Ako už napovedá názov, spisovateľ si vďaka vlastnému talentu a sčasti aj prirodzenému vonkajšiemu vnuknutiu vedel vybrať vzory aj podnety, ktoré na neho blahodarne pôsobili a ukázali mu vo svojej tvorbe tú pravú cestu. Pod divácky príťažlivé hudobno-slovné pásmo sa podpísala Lucia Panáčková. Na osobnosť Štefana Žáryho sa pozrela spôsobom, ktorý návštevníkov podujatia zaujal, poučil aj pobavil. Program pozorne sledovala aj najmladšia spomedzi štyroch Žáryho súrodencov – sestra Viera Sikulová. Čiperná čerstvá deväťdesiatnička až do konca so záujmom počúvala bratove básne. Poznala ich, no v sprievode klavíra jej zneli ešte krajšie.

Tvorivý, moderný, nadovšetko však živý prístup v tvorbe pásma ocenila aj spisovateľova dcéra Lucia Žáryová, ktorá poznamenala, že študenti z Akadémie umení sa zhostili svojej úlohy skvele, pričom dodali autorovým básňam mladícky punc.

Na otázku, ako s odstupom času vníma svojho otca, odpovedala: *„Otecko mal veselú povahu, často žartoval, ani na staré kolená nestratil svojho huncútskeho ducha. Keď som niečo vyparatila, mal vždy porozumenie, nerád ma hrešil, trestal, ale kvôli mame sa snažil tváriť prísne. Prísnosť a výchova ostávali na nej, ale on nás vychovával svojským spôsobom: vedel problémy zľahčiť, nič netragizoval, no predovšetkým nám dôveroval. Mama to nemala ľahké. Raz, keď som od neho dostala slabučko trstenicou za klamanie - aby sa nepovedalo - za maminým chrbtom na mňa priateľsky žmurkol. Aj v spoločnosti vytváral pohodovú atmosféru, vedel sa zo všetkého tešiť, ľudia ho mali radi. Vedel byť plný citu aj súcitu, keď som to potrebovala, často som uňho hľadala útechu a oporu. Aj som našla.“*

Štefan Žáry bol nesmierne pracovitý a disciplinovaný, vždy doobeda písal. Tak bol zvyknutý. Bola to jeho potreba. *„O jeho pedantnosti svedčí aj to, že na stole mal všetky veci usporiadané pekne v kôpkach, každý predmet mal svoje miesto, ceruzky vždy ostro zastrúhané, aby boli naporúdzi“* – hovorí dcéra Lucia a pokračuje: *„Keď sa do niečoho zahryzol, nepustil to z rúk, kým to nedokončil. Nik ho nesmel vyrušovať. Keď mu práca nešla, hádzal popísané hárky rovno do prúteného koša pri písacom stole. Nechcel ich už ani vidieť, žiadne opravy, nové poznámky, radšej napísal stránku nanovo. Nie ako naša mama. Tá si všetky papiere odkladala, pre každý prípad. Nič nevyhadzovala... výsledkom je, že po mame máme toho v ‚šuflíkoch‘ veľa, po oteckovi skoro nič.*

Na okraji jeho stola sa skvela sklená kryštálová guľa, ktorú si priniesol z Číny, slúžila ako ťažidlo na papiere, ale on vravieval, že tá guľa preňho znamená oveľa viac. Jej vnútro vypĺňali fialovo-bordové kvietky zasadené v sklenej zemine z farebných trblietavých kryštálikov... keď zasvietilo slnko, nádherne sa ligotala. Vtedy mával otecko jasné myšlienky, ľahko sa mu písalo, chytala ho múza.

Posledné roky býval unavený, veľmi zle spával a budil sa v noci čoraz viac. Snažil sa aj písať, nové nápady ho nikdy neopúšťali, dával ich dokopy, no vyčerpávalo ho to. Nerobil si však z toho ťažkú hlavu, veď napísal toho aj tak dosť. Písanie ho bavilo... vždy mal čo povedať. Ako starol, čoraz viac sme debatovali. Predtým, keď sa naplno venoval literárnej práci, nemával toľko času. Posledné roky v jeho byte pod Slavínom som sa s ním hodne rozprávala, chcela som sa dozvedieť čo najviac o minulosti. Samozrejme, v spomienkach sa často a rád vracal do Poník a do detstva, ale aj do mládeneckých čias v Bystrici. Vtedy posmutnel, lebo dedina aj mesto sa veľ-

▲ *Rodinné foto z Poník, vpravo dole Števko Žáry.*

▲ *10-ročný Štefan Žáry so súrodencami Elenkou, Ivanom a Vierkou v kočíku*

▲ Štefan Žáry s dcérou Luciou na jej promócii

▲ Štefan Žáry s manželkou Hanou Ponickou

mi rýchlo menili. Keď som spomenula budmerické časy a Taliansko, ožil.“

Najťažším životným údelom pre Štefana Žáryho bola strata milovanej mamušky, u ktorej sa cez sviatky rodina stretávala. Mala skoro 101 rokov, keď opustila tento svet. Potom zomrel spisovateľov brat Ivan, s ktorým si navzájom rozumeli a pravidelne sa stretávali. Bol to pre neho veľký úder, akoby s ním navždy odišlo detstvo aj minulosť. Dcéra Lucia opäť načrela do spomienok: *„Bola som presvedčená, že aj otecko bude žiť tak dlho ako stará mama, ale on sa dožil len necelých 89 rokov. Veď ešte chcel písať... tešiť sa zo života... napriek bezsenným nociam. Vonkoncom nepomýšľal na smrť, zdalo sa mu absurdné, nespravodlivé, že človek sa jedného dňa len tak pominie. Nijakovsky sa s tým nevedel zmieriť.*

Posledný rok čoraz viac myslel na svoju manželku Hanu a na ich život v Ríme. Stále sa pýtal, čo robí mama, ako sa má, či žije v mlyne, či v kaštieli, či ešte niečo píše... Zaujímavé, aj ona sa vždy pýtala naňho, o všetkom som jej referovala a vždy jej zasvietili oči, keď som spomenula otecka Štefka. Museli byť k sebe navždy nejakým spôsobom pripútaní, napriek tomu, že každý mal už iného partnera.“

Každý rok pred Dušičkami chodieva Lucia Žáryová do Poník na cintorín položiť kvietky Štefanovi Žárymu staršiemu. Zachováva tradíciu, veď aj jej otecko tak robieval. A dodáva, že to robí veľmi rada.

▲ 19-ročný Štefan Žáry

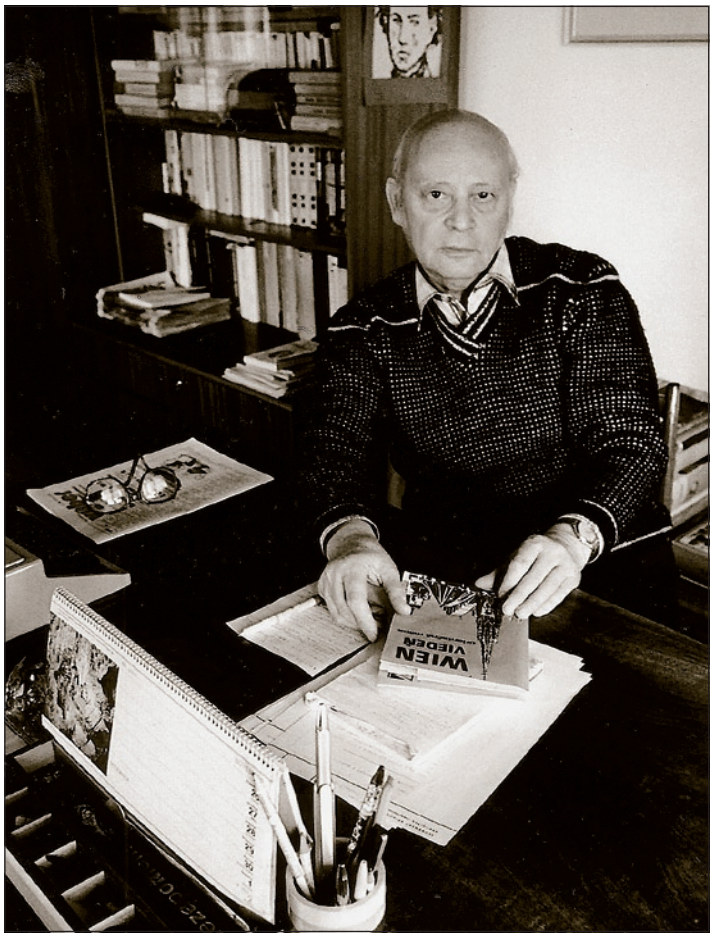
„Keď sa dívam z ponického chotára nadol na malebné Poniky v obkolesení vŕškov i hôr a nad nimi sa skvie na jednom vŕšku evanjelický kostol a na náprotivnom katolícky, vždy mi zovrie hrdlo. Tu žili moji predkovia, tu malý Pištík narobil mamuške veľa starostí, ale aj radosti, bol veľký huncút... Tu mám aj ja svoje korene. Keď stojím pri hrobe oteckovho apíka, premôže ma ľútosť, že sa už pri naklonenom pomníku netýči majestátna dvestoročná lipa. Museli ju zoťať, lebo jej korene podrývali hroby. Ale asi to tak má byť, veď veci sa menia. Aj starý rodný dom pod cintorínom sa pomaly a iste rozpadáva... nazriem cez rozbité okno dovnútra chátrajúcej stavby. Pusto, chladno, clivota, ničota. Radšej privriem oči a obrátim pohľad k veselej kostolnej veži. Tam sa vyterigal huncút Pištík, keď niečo vyviedol, aby od rodičov nedostal. Živo vidím, ako ustarostená mamuška stojí pod kostolom a zalamuje rukami a prosí syna, aby zliezol dolu. Sľubuje mu, že nedostane. Výprask to bol hodný!“

Ako ďalej vyplynulo z rozprávania dcéry Lucie, v otcovej pozostalosti toho veľa nenašli, lebo všetky práce zvykol dokončiť, prípadne keď mu písanie nešlo, papierov s nedokončenými textami sa zbavoval.

„Iba jednu knižočku napísanú červeným atramentom a zviazanú spinkami si jeho mamička, naša bystrická stará mama, starostlivo uschovávala. Knižočka patrila iba jej a nikomu inému. Starostlivo si ju odkladala na pietne miestečko a pri viacerých sťahovaniach na ňu dávala mimoriadny pozor. Desaťstránkové dielko rokmi, desaťročiami zožltlo, písmo bolo čoraz slabšie vidieť, listy sa začali rozpadávať. Týchto šesť básničiek bolo vianočným darčekom od jej 17-ročného syna Pištíka. Vyspieval v ňom svoje žiale po smrti milovaného apíka. V reálnom živote nemohol dať najavo svoj veľký smútok pred ťažko skúšanou mamuškou ani mladšími súrodencami, pretože bol najstarší a musel byť silný, tak si vylial žiaľ týmto spôsobom. Bolo to pre mňa nové poznanie. Preto asi náš otecko o svojom apíkovi málokedy rozprával. Mal na duši navždy nezacelenú ranu... - aj toto bol náš veselý otecko. Otecko - huncút, no vždy plný citu, porozumenia a lásky.“

Významného ponického rodáka Štefana Žáryho dnes v obci pripomína pamätná izba. Sú v nej jeho osobné veci, ktoré darovali jeho deti a príbuzní. Nábytok je rozmiestnený podobne ako v Žáryho bratislavskom byte pod Slavínom. Neveľkej miestnosti dominuje pracovný stôl, na ktorom sú položené okuliare, pomôcky na písanie, obrázok Poník, Biblia, písací stroj, pri stole kreslo, v ktorom sedával, dokonca tu visí sako s jeho obľúbenou košeľou, všade na stenách množstvo fotografií pripomínajúcich osobnosť Štefana Žáryho. Pre expozíciu dokresľujúcu prácu muža s tvorivým duchom sú však najvýrečnejšie knihy, ktoré napísal a ktoré venoval obci. A je ich veru dosť, nestoja jedna pri druhej na policiach, ale sú voľne porozkladané na vrchnej doske knihovničky akoby sa v nich práve niekto prehrabával a hľadal konkrétny titul. Koľko len toho stihol napísať... V pamätnej izbe v Ponikách návštevníci radi nahliadnu práve do kníh Úsmevné údolie a Nedávny dávny svet, pretože v nich Štefan Žáry podáva obraz života na dedine, obraz svojho detstva v spoločnosti súrodencov Elenky, Ivana a Vierky, oživuje mnoho dobrodružných historiek, ale tiež pútavo približuje viaceré literárne osobnosti, ktoré kedysi navštívili Poniky, takže obe knižky majú aj nemalú kultúrno-historickú hodnotu.

Veronika Ďurovčíková

▲ V pracovni

Osobné spomienky na básnika Štefana Žáryho

Vo svojej praxi som sa ako literárna múzejníčka stretávala s mnohými literárnymi osobnosťami so vzťahom k banskobystrickému regiónu. Tieto kontakty znamenali pre mňa nielen odborné, ale aj ľudské zážitky. Veď prevažná väčšina z nich mala citový vzťah k svojmu pôvodnému rodisku alebo pôsobisku a tešilo ich, že v Literárnom a hudobnom múzeu nachádzali akýsi druhý domov a možnosť návratu do pomyselného hniezda, najmä ak už v meste nežila žiadna ich rodina.

Jednoznačne k nim patril aj ponický rodák, básnik Štefan Žáry. Vzťah k nemu sa vyvíjal postupne od môjho detstva. V školskom roku 1961/62 som začala piatu triedu ZŠ v novučičkej škole na banskobystrickom sídlisku Trieda SNP 54. Náš triedny nás oboznamoval so spolužiakmi, medzi ktorými bol istý Juraj Žáry. Už vtedy sme vedeli, že je to syn významného slovenského básnika (v tom čase mal Štefan Žáry 43 rokov a za sebou anabázu nadrealistu a autora pozoruhodných literárnych počinov). Ďalším pamätným zážitkom bolo moje štúdium na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici (slovenský jazyk – anglický jazyk), kde nás literatúru pozoruhodne vyučoval vtedy docent Ivan Plintovič. V onom čase pracoval na monografii o Štefanovi Žárym a rád dokladal teóriu literatúry príkladmi z tvorby tohto básnika. Snáď každý jeho študent si na celý život zapamätal Plintovičov zanietený výklad o Žáryho básni Vták pihi. Zhodoval sa totiž s jeho životným krédom o potrebe ľudskej blízkosti. //Chcel by som byť pihi//vtáčik drobný// ktorý tak bol ustrojený bohmi// že len jedno krídlo má//a keď lieta v krivoľakej čiare// nikdy nie sám// iba s niekým v páre// rovnováhu vyrovná//.

Celkom iná etapa spoznávania Štefana Žáryho nastala po mojom nástupe do Literárneho a hudobného múzea roku 1982. Prirodzenou súčasťou činnosti boli podujatia k jubileám autorov so vzťahom k regiónu. Tak prišlo aj k prvému osobnému stretnutiu so Žárym. Hoci bol už v kmeťovskom veku, svojou bezprostrednosťou hneď nadviazal veselý ľudský kontakt a navrhol tykanie. V dobrej nálade sa niesli takmer všetky naše stretnutia. Dovolil nám nahliadnuť do svojich zvyklostí života v Bratislave. V čase, keď ešte neexistovali mobily, nebolo možné len tak dohovoriť si s ním stretnutie. Ale – vedeli sme, že v predobednom čase ho určite nájdeme v legendárnej kaviarni Štefánka, kde sa stretával s priateľmi (dokonca aj so spolužiakmi z banskobystrického gymnázia).

▲ *Autorka Jana Borguľová na návšteve v Domove spisovateľov v Budmericiach, vpravo Štefan Žáry, vľavo prekladateľ Blahoslav Hečko*

Takto to bolo aj počas prípravy podujatia k jeho životnému jubileu – sedemdesiatky. Celodenný program sme nazvali Rande s básnikom (podľa jeho knihy esejí Rande s básnikmi). Prvá časť bola poňatá ako odborný seminár o jeho živote diele na Pedagogickej fakulte a popoludňajšia časť ako stretnutie s milovníkmi jeho diela v Bohéma klube Štátnej opery. Vtedy som mohla zaregistrovať aj inú ako veselú podobu. Počas toho dňa bol vážny, akoby si uvedomoval dôležitosť prezentovať sa dôstojne. Povinnosti bral seriózne.

V inom duchu sa nieslo stretnutie v Domove spisovateľov v Budmericiach. Rád nás pozval počas svojho tvorivého pobytu na toto tradičné miesto, kde sme o ňom nakrútili pre múzeum dokumentačné video. Pred ostatnými prítomnými kolegami sa „pýšil“, aký je on dôležitý... Bolo to veselé a bezprostredné.

Znalci vedia, že na banskobystrickom gymnáziu bol Žáryho spolužiakom iný budúci veľký slovenský dramatik a spisovateľ – Peter Karvaš. V tých časoch sa študenti stretávali aj v samovzdelávacích spolkoch, kde sa prezentovali v rozličných odboroch. Žáry aj Karvaš mali už vtedy literárne ambície ako aj hudobnú prípravu. V duchu dobovej hudobnej tvorby sa ako septimáni predviedli v populárnom žánri – tangu nazvanom Hawai. Karvaš bol autorom hudby, Žáry textárom. Akoby zázrakom sa zachovala partitúra tejto piesne v archíve Banskobystričana – hudobníka Vladimíra Strmeňa, ktorý nám ju požičal na špeciálnu udalosť. V roku 1991 sme v našom múzeu mali jedinečnú výstavu – knižné ilustrácie od Salvadora Dalího, svetového surrealistu. V rámci nej sme usporiadali aj tradičný Deň múzea, na ktorý sme pozvali slovenského nadrealistu Štefana Žáryho a jeho spolužiaka Petra Karvaša. Ako prekvapenie pre oboch nechali sme naštudovať uvedené tango Hawai a k ich údivu naživo zaznieť. „Uculovali“ sa ako prichytení nezbedníci, veď seriózni autori a tango! Vypočuli si ho po 54 rokoch na radosť prítomných návštevníkov.

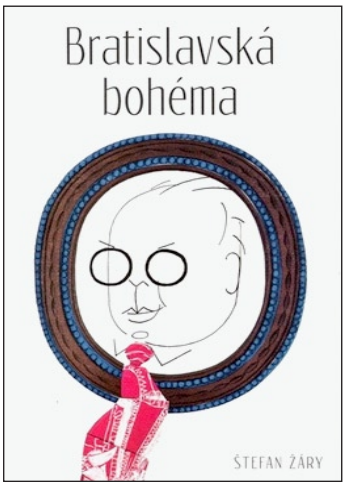
Tandem Žáry + Karvaš fungoval aj pri inej príležitosti. Maturant Žáry vydal roku 1938 svoju prvú básnickú zbierku Srdcia na mozaike. Slová na cestu k čitateľom do nej napísal Peter Karvaš. A ešte – nasledujúce vojnové roky boli osobitne nepriaznivé pre rodinu Karvašovcov pre ich židovský pôvod. Rodičia našli svoj tragický koniec vo vápenke v Nemeckej, Petrovi sa podarilo zachrániť odchodom z mesta. Kôpku dôležitých rodinných dokumentov uschovala rodina Žáryovcov v drevárni...

Vzťah Štefana Žáryho k Ponikám a Banskej Bystrici bol veľmi srdečný a úprimný, svojmu rodisku a mestu mladosti venoval časť svojho literárneho diela. Aj preto bol v roku svojich 80-tych narodenín (1998) navrhnutý na Cenu primátora mesta Banská Bystrica. Škoda, že sa kvôli zimnému termínu a zdravotnému stavu nemohol na ceremónii zúčastniť osobne!

Záverečná časť môjho textu je, žiaľ, spojená so smutnou udalosťou. Koncom leta 2007 sme sa dozvedeli o básnikovom úmrtí vo veku 88 rokov. Spojila som sa s jeho rodnou obcou kvôli osobnej účasti na pohrebe v bratislavskom krematóriu. Vtedajšia starostka bola práve na dovolenke v zahraničí, ale ochotne aj v jej mene urobil ústretové kroky zástupca Vladimír Kucej. Uviedol, že zabezpečí auto, pohrebný veniec, pripraví si smútočný príhovor za rodisko. A navyše v čase začiatku pohrebného aktu v Bratislave zabezpečí, aby zneli zvony na evanjelickom kostole v Ponikách! Táto skutočnosť dojala Žáryho rodinu a boli za tento prejav účasti vďační...

Jana Borguľová

Nová kniha Štefana Žáryho putuje k čitateľom

Storočnicu narodenia výrazného slovenského autora, ponického rodáka Štefana Žáryho, ktorý v našej literatúre zanechal nezmazateľnú stopu, si jeho niekdajší spolupracovníci, priatelia a príbuzní pripomenuli prezentáciou jeho novej knihy Bratislavská bohéma. S myšlienkou spojiť knihy spomienkových esejí Snímanie masiek, Zlatoústi rozprávači a Rande s básnikmi do jedného zväzku prišla Katarína Jusková – prekladateľka, editorka a dcéra Štefana Žáryho. Na podujatí v Bratislave vysvetlila, čo bolo dôvodom jej počinu: *„Tieto tri knihy boli hneď rozobraté, preto som sa rozhodla po čase ich znovu osviežiť, priblížiť, lebo mnohí otcovi literárni druhovia upadli takmer do zabudnutia, pritom je tam veľa vynikajúcich básnikov, spisovateľov aj maliarov.“*

Štefan Žáry sugestívne a s jemu vlastným humorom vykreslil svojich básnických druhov a mnohé osobnosti vtedajšieho kultúrneho života, aj to, ako sa stretávali v umeleckých kaviarničkách. Približuje tak svet stratenej bratislavskej bohémy.

Knihu, ktorá pochádza z dielne Vydavateľstva Tatran, uviedol do života spisovateľ Tomáš Janovic: *„Aj doma, v Bratislave, aj vo svete – lebo veľa cestoval – bol veľkým šibalom. Humor však nie je len žartovanie, je to poznanie. A v tom bol Štefan Žáry majster – v poznaní.“*

Súčasťou prezentácie novej knihy boli rozhovory a spomienky na mimoriadne plodného a všestranného autora, ktorého kolegovia a priatelia familiárne volali Štefanko. Syn Štefana Žáryho – historik umenia Juraj Žáry – povedal, že v tvorbe jeho otca je stále čo objavovať, vrátane veľkej hravosti: *„Myslím si, že literárnych historikov čaká ešte veľa práce, pretože je potrebné viac sa vcítiť do otcovej tvorby, do tej hravosti, šibalstva, zvukomalebnosti, ktorá pochádza z hudby, citlivosti duše, ktorá bola nesmierne bohatá. Láska, šibalstvo, obrazotvornosť, to sú tri hlavné hodnoty jeho básnického diela.“*

Pripomenul tiež, že jeho otec sa v spomienkach často vracal do rokov svojho detstva v Ponikách. A boli sme to práve my Poničania, ktorí sme sa piesňou „Zdola ponického mlyna“ radi pripojili k hre Juraja Žáryho na ústnej harmonike. Mimochodom, bol to obľúbený hudobný nástroj básnika.

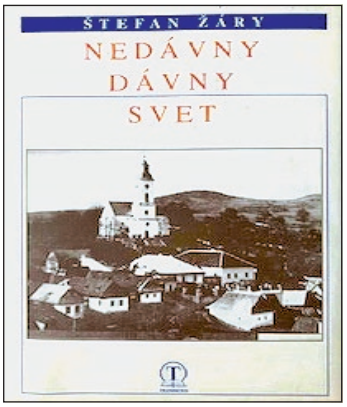
Spolu so starostkou obce Janou Ondrejkovou, prednostom obecného úradu Pavlom Ondrejkom, zástupkyňou základnej školy Martinou Ballekovou sme radi prispeli k slávnostnej atmosfére literárneho večera na počesť stého výročia narodenia nášho veľkého rodáka.

„Ešte dlho ostane v našich mysliach šťavnatý jazyk okorenený iskrivým humorom rozhľadeného rozprávača Štefana Žáryho“ – stručne vystihol autorovu osobnostnú črtu moderátor podujatia, vášnivý propagátor literatúry Jozef Dado Nagy.

Mária Janovčíková, riaditeľka školy

Vybrali sme pre vás

Štefan Žáry: Nedávny dávny svet

Z korešpondencie Boženy Němcovej sa dozvedáme dosť podrobností o jej pohronských cestách a návštevách. Meno Poniky sa tam nevyskytuje. Ba vlastne vyskytuje, lež skomolené ako „Pojušky“, obce, ktorú vyrabovali Turci, „jak to protokol městečka dosvědčuje“.

Skomolený názov zapríčinilo prepočutie, zlý zápis, alebo po časovom odstupe nesprávne vylúštenie napochytre zaznamenaného zápisu. Keby bola česká spisovateľka Poniky (vlastne Pojniky, ako sa vtedy obec úradne nazývala) osobne navštívila, nebola by ich meno takmer groteskne skomolila.

Napokon, Poniky ležali naozaj Pánubohu za chrbtom. Chýbala hradská, obec zatarasovali vrchy a hory; pochôdzky do Banskej Bystrice za potrebným nákupom a predajom produktov znamenali udalosť. Obec spájali s hronskou dolinou tri ťahy: jeden od Ľupče cez Plavno hrboľatým a vymytým úvozom; druhý podobný od Bystrice cez Môlče, skôr pre peších než pre vozidlá; a napokon cesta cez Mičiné, Dúbravicu a Ponickú Hutu.

Do Poník sa Němcová pravdepodobne ani nechystala, hoci nechýbali nahováračky a pozývanie z úst tamojšieho katolíckeho kňaza Emericha Slobodného, ktorého jej predstavili na hájnickej fare, úchyle počas jej liečenia na Sliači.

(Bádavú českú ženu nemožno obviniť z pohodlnosti: bola čiperná, ale rozvážna. Časovo obmedzený pobyt na Slovensku sa snažila využiť čo

Čítanie na pokračovanie

najúčelnejšie. Aj návštevy Andreja Braxatorisa–Sládkoviča v Hrochoti, na ktorú sa veľmi tešila, sa vzdala z časových úspor a pre cestu zahatanú prívalom. Držala sa Hrona ako vrkoča, nerada opúšťala jeho brehy.)

Teda prakticky ďalší ponický obyvateľ, od Kosca hodne mladší Emerich Slobodný, takisto mal možnosť obšťastniť Němcovú povesťou o Turčínovi. Príležitostí sa naskytlo dosť. Hájnický kňaz Štefan Záhorský otvoril na svojej fare akýsi familiárny salón, kde bývali hostia – a medzi nimi aj ponický oltárny brat – pečení-varení. Okrem povolania spájala oboch veselá letora a zmysel pre gazdovanie. Jeden i druhý spravovali cirkevné i vlastné majetky s horou, lichvou, pasienkami, salašom. O bundaté, brčkavé ovečky sa starali obaja aspoň tak svedomite ako o ovečky kresťanské. Odovzdávali si skúsenosti, odborné rady, priečili, harkali, udobrovali sa. Sami žili skromne, utiahnuto, no hostí si mimoriadne uctili.

Záhorský ako katolícky duchovný pre obavy zo zlých jazykov nemohol Božene Němcovej poskytnúť nocľah; posielal jej aspoň po slúžke každé ráno na Sliač rožky so smotanou a pravidelne jej poskytoval obedy. Ako sama píše: „Na oběd je vždy maso, polévka a dva cušpajzy.“ Bola mu vďačná, veď týmto hodne ušetrila svoj beztak tenký kapitál a mohla oželieť málo výdatnú, nevábnu kúpeľnú stravu.

Ozdobu hájnickej fary, spisovateľku, ponický kňaz oltárnemu bratovi trochu záviedel. A keďže sa mu ju nepodarilo nahovoriť na cestu „cez vrchy“, hoci v najhrdšom záprahu, ktorým sa Slobodný pýšil v širom okolí, z návodu Záhorského poslal alebo priniesol Němcovej slovesný materiál o Turčínovi a iné zaujímavosti s heslom Poniky, spisovateľkou neskôr skomoleným na Pojušky.

Tento prameň by podporovala aj verzia textu, ktorý Němcová dala k dispozícii svojmu pražskému spolupracovníkovi na úprave Slovenských pohádek Martinovi Hattalovi (bez toho, aby ho použila pre vlastný zámer). Zhoduje sa s ľudovým podaním, žijúcim v Ponikách ešte za môjho detstva. Vyzerá autentickejšie ako verzia, ktorá sa dostala k Chalupkovi fantazijným kanálom Mateja Kosca, človeka s literárnymi ambíciami, alebo prefiltrovaná Chalupkovým básnickým fabulovaním.

V ľudovom podaní a vo verzii Boženy Němcovej matka pred rokmi uneseného chlapčeka sa dostane do služby janičiarskeho pohlavára v sídle tureckého sandžaku (okresu) v Sečanoch alebo v niektorom inom, podobne znejúcom sídle na uhorskom území obsadenom Turkami. Nevedno kde a za akých okolností.

V Chalupkovej verzii Turek zajme ženu priamo v Ponikách v jelšine nad potokom, uviaže ju o koňa a vlečie za predlhý čas, kým tri razy mesiac omladol, do mesta nad morom, s tisícami veží, na ktorých kríža nieto, pravdepodobne do Carihradu.

Rozdiel teda dosť značný. Neradi by sme ho vysvetľovali básnickou licenciou, ktorú Chalupka mal možnosť použiť a rozviť na iných miestach balady inými poetickými prostriedkami a nie „pokrivením“ pramenného podkladu.

Nepokladáme za podstatné, či bol malý Turčín poznačený hviezdou na boku (u Chalupku), alebo či mal na čielci kalinôčku a na bôčku malinôčku, prípadne či ho pomenoval Albertom (Němcová), Ondríkom (ústne ľudové podanie) alebo jednoducho chlapcom (Chalupka).

Dôležité je, že v Ponikách v tom čase sa našli prinajmenej dvaja osvietení národovci, ktorým ani do cesty naváľané vrchy neprekážali dozvedať sa o svete, jeho vôňach i prúdeniach a oboznamovať svet so životom pospolitého ľudu a jeho nehrdzavejúcimi hrivnami.

Čoskoro pribudli k nim ďalší.

(krátené)

Obecná knižnica v Ponikách

Máme vám čo ponúknuť

▲ *Aktivity pre žiakov s knižným škriatkom*

Mnohí Poničania vedia, že v obci už dlhé roky funguje obecná knižnica. Sídli v budove materskej školy oproti obecnému úradu.

Každoročne sa snažíme obnovovať knižničný fond, na ktorý prispieva obecný úrad zo svojho rozpočtu a zapájame sa aj do výziev Fondu na podporu umenia. Naposledy pred dvoma rokmi, keď sme získali dotáciu na akvizíciu knižničného fondu v sume tisíc eur. S podporou pani starostky sa aj tento rok budeme uchádzať o finančný príspevok, tentoraz však na vybavenie priestorov, obnovu zariadenia a elektronizáciu knižničného fondu. Chceme ísť s dobou a aj napriek neveľkým priestorom knižnice sa snažíme poskytovať služby tak, aby bol každý spokojný. Náš fond sa rozrastá aj zásluhou občanov. Knižné dary sú samozrejme vítaným obohatením našich fondov, ale je dobré vopred sa dohodnúť. Sme vďační za každý darovaný titul, avšak naším cieľom je urobiť z knižnice živé atraktívne centrum, nie sklad duplikátov.

Hoci je plocha našej knižnice rozdelená do troch oddelených priestorov, čo nie je bežné v iných knižniciach tohto typu, snažíme sa osloviť čitateľov lákavými titulmi, ktoré každoročne objednávame alebo aktivitami pre školákov. Aj preto máme v ponuke tituly rôznych žánrov, slovenské aj svetové bestsellery. Nechýbajú severské kriminálky, romány pre ženy, pre mládež, detské knihy, dobrodružná a vedecko-fantastická literatúra, čiastočne je zastúpená aj literatúra faktu a nechýbajú ani tituly svetovej klasiky.

▲ *Burza vyradených titulov*

Je to neuveriteľné, ale najčastejšie k nám prichádzajú deti a dôchodcovia. Stredná generácia akosi chýba, hoci nevravíme, že takých čitateľov nemáme. Či za to môže uponáhľaná doba, hektický spôsob života a digitálne technológie, ťažko povedať. Kto chce, na knihu si čas nájde. Nezabudnite však, že „človek, ktorý nečíta, nie je lepší od človeka, ktorý nevie čítať“.

Michaela Kutelyová

Malí ilustrátori

Svetielko nádeje, občianske združenie z Banskej Bystrice, ktoré sa už viac ako 15 rokov venuje deťom chorým na rakovinu, vyzvalo minulý rok deti zo základných škôl, aby maľovali ich logo Svetlušku. Do tejto výzvy sa pod vedením učiteliek prvého stupňa a učiteliek výtvarnej výchovy zapojili aj deti z Poník a Hrochote. Ich maľby boli počas vlaňajšieho októbra vystavené v Stredoslovenskom múzeu v Banskej Bystrici. Začiatkom tohto roka vyšla krásna knižka s názvom Kamošky Svetlušky s ilustráciami žiakov z Poník a Hrochote. Knižka je o dvoch hravých nezbedniciach – Svetluškách. Okrem detských ilustrácií sú v nej aj kresby Alice Záhorskej, ktoré sú zároveň maľovankami. Príbehy Svetlušiek citlivo prebásnila Vanda Prandorfyová, koordinátorka dobrovoľníkov Svetielka nádeje. Knižka poputuje na detskú onkológiu v banskobystrickej Rooseveltovej nemocnici.

V piatok 15. februára bola v Európe SC v Banskej Bystrici celodenná akcia pri príležitosti Medzinárodného dňa detskej onkológie. Na podujatie prišli aj detskí ilustrátori, ktorí spoločne s autorkami knihy a primárom detskej onkológie MUDr. Pavlom Bicianom pokrstili knižku červenými srdiečkami - symbolickými kvapkami krvi, ktorú deti choré na rakovinu tak často potrebujú. Ak chcete mať Kamošky Svetlušky aj u vás doma, kontaktujte stránku **office@svetielkonadeje.sk** alebo Mgr. Dašu Mellovú, špeciálnu pedagogičku základnej školy v Ponikách a v Hrochoti.

Daša Mellová

▲ *Zľava Žiaci z Poník: Milanko Mazúch, Danko Baláž, Adamko Brzuľa a Christofer Turčan zo ZŠ Poniky spolu s autorkami knižky a kamarátmi, žiakmi ZŠ v Hrochoti*

▲ *Deti pokrstili knižky červenými srdiečkami, druhý sprava primár detskej onkológie MUDr. Pavol Bician*

Fašiangy, Turíce, Veľká noc príde...

Prenesme sa v čase o storočie späť, keď v Ponikách bolo drevených domov viac ako murovaných a každú strechu pokrývali šindle. Veď v tomto čase boli Poniky ozajstnou továrňou na šindle. Vyrábali ich hlavne v zime a sušili na vonkajších stenách domov, vyzeralo to akoby celé Poniky boli zahalené do šindľového plášťa. A v tomto zimnom (fašiangovom čase), keď boli v plnom prúde bujaré oslavy maškár a furtáctiev, sa aj Ponikami tiahli po večeroch veselé sprievody, fašiangovníci navštevovali domy, predvádzali fígle, strašili, vyspevovali. Za kostým poslúžili prevrátené hune, našité povriesla, popol či kolomaž, odrezané zajačie labky. Fašiangovníci mali svojich harlekýnov i kolombíny s menami Ďaďo alebo Pšocha.

A Poničania ako dobrí kresťania aj na tento čas fašiangový prihotovili klobás, pampúchov, krapní i hriatej pálenky. Spravili si medveďa – obliekli jedného veselého šuhaja do veľkej košele a gatí, ktoré slamou vypchali a na hlavu mu veľkú kučmu položili, ktorú tiež slamou naplnili. Tvár mu uhlíkom očiernili, priviazali na povraz a vodili z dom do domu. Jeden z junákov nosil veľký ražeň, na ktorý koláče, pampúchy či krapne napichol, čo gazdiné dali. Slanina tiež veru dobre padla – hlavne tam, kde nezakáľali, i tomu, čo slabo šporoval. A aj valachovi, ktorý hromžil na nekonečnú zimu: „Cez fašiang o dlhej zime, valach ovciam bohuje, že im musí vyťahovať mrvu spoza drabine."

V každom dvore musel medveď tancovať, ľudí kolo seba lapať, objímať, mumlať a všelijaké žarty vystrájať. A všetci sa smiali a zabávali.

Na Hromnice gazdiné posielali svoje deti sánkovať, aby vraj mali veľké konope. A čo boli aj premočené a premrznuté, domov sa im nechcelo ísť, aspoň tak rozprávali tetka od Švíbalkárov.

Aj v súčasnosti roduverní Poničania pripomínajú si svoje tradície a nezabúdajú na tento čas živej a živelnej zábavy.

Zuzana Iskrová: *„Na Fašiangy sme chodili s ražňom po dedine, muzika šla vpredu a my, veselá cháska za nimi. Po celej dedine sme išli spevom, tancovalo sa a zabávalo. Pred každým domom sme museli stáť, zabúchať na vráta... gazdiné mali radosť, že sme prišli. Aj gazdovia, veď aj im sa ušlo za pohárik, dva... s nimi sme tancovali ako o dušu... veru, nohy v ten deň dostali poriadne zabrať. No patrilo to k fašiangom, veď sme sa celý rok tešili."*

Podľa Zuzany Piarovej sa Poničania, ako dobrí kresťania, na Fašiangy dobre pripravili: *„Bola vždy klobása, slanina, pampúchy, krapne a samozrejme aj pálenka, hriatô. Vajíčka sa dávali do koša a na ražeň hlavne slanina a aj klobása... čo doma bolo, to sa mládencom a prezlečeným devám ponúkalo. Samé dobroty."*

A Zuzana Iskrová ešte dodáva: *„A keď sme prešli po celých Ponikách, potom večer bola zábava... vykrúcali sme sa do rána... medzi tým sa najedli aj praženice so slaninou a klobásou, čo sme dostali od gazdov... a tešili sme sa životu, cigáni hrali naše ponické piesne... škoda, že to tak krátko trvalo."*

Spracovali: Michaela Škamlová (podľa záznamov Š. Žáryho a J. Čaploviča) a Milan Kosec, foto: Milan Kosec

▲ *Fašiangy v Ponikách v roku 1953*

Fašiangové pampúšiky

Veselú, uvoľnenú atmosféru fašiangov bolo voľakedy cítiť v každej obci, v každom jej kúte, v každom šenku aj v každom dome, pretože fašiangy boli aj domácou záležitosťou. Vypekali sa šišky, fánky či krapne. Tešili sa na ne najmenší aj skôr narodení. V niektorých regiónoch nazývali fašiangové dni „pampúchové hody". Tieto tradičné sladkosti chutia ku káve i čaju, k dispozícii je množstvo receptov, jeden spôsob prípravy – podľa starého rodinného receptu – nám prezradila Mária Kaľavská.

Na pampúšiky si v prvom rade pripravíme kvások: V 1 dcl teplého mlieka rozpustíme 2 lyžičky cukru, rozmrvíme 1 droždie a necháme podkysnúť.

Potom si nachystáme 750 g hladkej múky špeciál, 4 žĺtky, 4 lyžice rozpusteného masla, 1 lyžičku soli, 2 dcl teplého mlieka, 4 lyžice rumu a kvások. Všetko dobre vypracujeme a napokon vmiešame tuhý sneh z bielkov. Cesto necháme asi 1 hodinu odpočívať. Potom ho rozvaľkáme na hrúbku cca 1 cm a vykrajujeme kolieska, ktoré necháme na doske kysnúť prikryté utierkou, kým sa nezohreje olej. Do horúceho oleja vkladáme pampúšiky opačnou stranou ako boli na doske. Vyprážame z oboch strán. Kladieme ich na servítky, aby sme ich zbavili prebytočného tuku. Vychladnuté posypeme práškovým cukrom zmiešaným s vanilkovým cukrom. Dobrú chuť!

Karneval na ľade

Ľadová plocha pri Obecnom úrade v Ponikách začiatkom roka opäť ožila. Tentoraz to nebola hra našich skvelých hokejistov, ale karnevalové masky, ktoré sa tu predviedli a medzi sebou súťažili.

Myšlienka usporiadať karneval na ľade skrsla v hlavách niekoľkých mladých Poničanov pred dvoma rokmi. Dlho neváhali, dali hlavy dohromady a onedlho už dedinu zdobili plagáty o blížiacom sa veľkom dni. Aj tohto roku mrazivé teploty pretrvávali a prípravám akcie žičili. Karneval, ktorý sa niesol v znamení ľadového kráľovstva, sme otvorili slávnostným pretrhnutím karnevalovej stuhy. Ako to prežívala jedna z masiek, sa dočítate v článku „Ako Matej vyhral“. Súčasťou ľadovej plochy bola aj fotostena, pred ktorou sa mohla každá maska zvečniť vďaka skvelému fotografovi Vladkovi Poliakovi. Súťažilo sa v kategóriách o najkrajšiu, najvtipnejšiu, najmladšiu a najstaršiu masku. O umiestnení na prvých troch priečkach rozhodla naša široká porota, ktorej členmi boli všetci, čo sa prišli pozrieť a podporiť podujatie nielen osobnou účasťou, ale aj svojím hlasom prostredníctvom hlasovacieho lístka. Za zmienku stojí aj fakt, že najmladšia maska mala len 15 mesiacov a najstaršia stálica na ľade bola naša verná seniorka. Celkovo sme zaregistrovali 45 masiek. Chceli by sme sa stretnúť aj o rok a nie je vylúčené, že sa uplatnia aj vaše nové nápady a návrhy na zlepšenie. Ďakujeme každému, kto prispel k tomu, aby sa druhý ročník karnevalu niesol v duchu zábavy, tanca a úsmevu. Vďaka patrí aj štátnemu podniku Lesy SR, ktorý venoval ceny pre víťazov. Takže o rok! Teší sa tím KARNEVALOVO!

Katarína Piarová
Roman Meško

Ako Matej vyhral...

Keď som zhliadla pozvánku na karneval v našej rodnej dedine, zapísala som si termín do kalendára a povedala som mojim chalanom, že tam určite pôjdeme. Jakub sa potešil, korčuľuje rád a hneď si povedal, že opäť bude populárnou postavou z obľúbenej hry - práve Ninja je totiž dlhé roky objektom jeho záujmu. Nápadu sa chytil aj manžel, že vraj bude policajtom a že potrebujeme požičať od známych kostým aj pre Mateja – voľakedajší kostým policajta. Ešte v ten večer začal spracovávať Mateja, že pôjdu za policajtov, ale chlapec skôr odmietal ako súhlasil. Tak to proste momentálne je – to, čo chceme my, dieťa rázne odmieta.

V sobotu sa mi podarilo navliecť Mateja do kostýmu policajta s tým, že keď prídeme na miesto a on nebude chcieť, tak si to jednoducho vyzlečie. Jakub sa vyparádil sám. Manžel sa chystal precízne - kostým dolaďoval asi hodinu, aby detaily sedeli a všetko bolo podľa jeho gusta. Od kolegu si dokonca požičal aj korčule. Ja som bola menovaná do niekoľkých funkcií – nosila som občerstvenie, fotografovala, bola som administratívnou pracovníčkou a držiakom nepotrebných vecí, ako sa vraví – dievča pre všetko.

Keď sme prišli na klzisko pred obecný úrad, Mateja pochytila súťaživosť a karnevalová nálada. Rýchlo sme ich zaregistrovali, urobili spoločnú fotku, obuli korčule a šup na ľad. Prišli sme na začiatok, ešte tam bolo pomerne málo ľudí a viacerí sa pousmiali, čo-to aj prehodili, keď videli Mateja v kostýme policajta s pravou policajnou baranicou na hlave.

Chalani sa zapájali do všetkých aktivít, čo organizátori vymysleli – od úvodného pretrhnutia stuhy cez tanec na ľade, preliezačky, hry, mini hokej až po spoločné a individuálne fotografovanie. Očká im žiarili aj pri sladkostiach, ktoré počas hier dostávali. Matej si začínal všímať reakcie ľudí, ktorí sa naňho usmievali a odrazu si uvedomil, že je celkom zaujímavý. Hneď mi aj povedal, že musí byť na ľade, aby ho všetci videli a hlasovali za neho.

Chalanov som asi hodinu pozorovala len z diaľky, lebo ma nepotrebovali a užívali si to. Ja som zase mala výbornú príležitosť vnímať atmosféru a pozorovať dianie na ľade. Rodičia po celý čas nespúšťali oči zo svojich ratolestí v pestrofarebných maskách. Obďaleč postávali zvedavci, čo sledovali celú maškarádu a sem-tam niečo utrúsili. Prišli aj ľudia, ktorí sa usilovali prispieť svojou troškou do mlyna a organizátorom kibicovali do remesla.

Keď sa blížil čas vyhodnotenia karnevalu, Matej pribehol a odovzdal mi sladkosti, ktoré mu padali z rúk a oznámil mi: „Musím tam teraz ísť, lebo idem vyhrať.“

A naozaj - možno náhodou, možno silou vôle, obsadil druhé miesto ako „najmladšia maska“. Tú medailu nosil celý večer na krku a dnes ju zobral ukázať do škôlky. Darčeky, čo dostal, hneď večer rozbalil a porozkladal na gauči, aby sme ich dobre videli.

Aby som nezabudla, na druhom mieste v kategórii „najstaršia maska“ zase skončil manžel – ako policajt.

Možno si poviete, malá dedinská akcia, no pritom tam bolo viac radosti, srdečnosti a ústretovosti ako na veľkých podujatiach, kde sa jednotlivec stráca v dave. Som rada, že stále žijú medzi nami ľudia, ktorí sa dokážu zapáliť pre dobrú vec. Zároveň sa im darí vyvracať mýtus o tom, že niekedy sa ľudia v dedine stretávali a teraz už nie.

PS: Zabíjačková kapustnica bola výborná... tí, čo neochutnali, môžu banovať.

Anna Hríbiková

Nielen fašiangová tradícia

Ponickú zakáľačku sa podarilo oživiť už po štvrtýkrát. Pár rokov sa nič nedialo... až neskôr... po niekoľkoročnej prestávke sa toto slovné spojenie opäť stáva pojmom ukrývajúcim nielen chutné výrobky, ale aj stretnutia s priateľmi. Aj tohto roku 26. januára obec a Dobrovoľný hasičský zbor obce Poniky nadviazali na populárnu tradíciu.

Pre organizátorov sa podujatie začína deň vopred. Priviezli prasatá s hmotnosťou vyše 300 kilogramov. Niekoľkí dobrovoľní hasiči pod taktovkou veliteľa Pavla Lomena postavili pred obecným úradom stany pre návštevníkov aj stánky s občerstvením.

Zakáľačka bola aj tentoraz spojená s karnevalom na ľade, naši hasiči sa postarali aj o takmer profesionálnu úpravu kĺziska. Ľad vyzametali a poliali tak, aby sa maskám hladko korčuľovalo. Na ľadovej ploche sa vďaka Katke Piarovej a Romanovi Meškovi zabávali fantastické bytosti od výmyslu sveta.

Výborná nálada panovala pred obecným úradom už od skorých ranných hodín. Veď zakáľačka nie je len o jedení mäsových dobrôt, ale aj o ich príprave. Jaternice, klobásky, škvarky – všetky tieto fajnovosti sa vyrábali priamo tu, v centre obce pod vedením naslovovzatého odborníka Borisa. V „kuchyni“ mu pomáhali muži i ženy a pri predaji ste okrem čerstvo upraženej masti dostali aj úsmev.

Počasie zakáľačke prialo. Veď zima je na prácu s mäsom ideálna. Slniečko sa síce neukázalo, ale o úsmev na

tvárach návštevníkov sa postarala tombola. Lístky rôznych farieb vám mohli priniesť šťastie, medzi výhrami bola „jazda na hasičskom Ivecu“, „balíček s vínom“ alebo „drevené odrezky na kúrenie“.

Vínko nebolo len súčasťou tomboly. Varené hrialo domácich aj turistov vďaka úžasnému kolektívu

hasičského zboru. K nápoju Janko Zátroch a Števko Tešlár pridali aj vtip, Robo Tiller ako vrchný pokladník dozeral na vydávanie a v pozadí Matej Urban a Tomáš Doboš podľa dobre utajenej receptúry a za pomoci Miroslava Šávolta ml. pripravili nielen víno, ale aj punč a pre najmenších teplý čaj.

Mráz za nechtami pomáhala zahnať aj rezká ľudová hudba Paľka Trnku. Krásne ponické piesne sa niesli celou dedinou, aj návštevníci si pospevovali a jemne podupkávali do rytmu.

V tú januárovú sobotu celá naša obec ožila fašiangovou náladou. Všetkým, ktorí sa podieľali na organizácii ponickej zakáľačky, patrí veľké ĎAKUJEME. Dúfame, že aj o rok sa stretneme pred obecným úradom pri voňavom víne, hudbe a chutnom jedle v spoločnosti dobre naladených ľudí.

Jana Urbanová–Bošelová

Výzva

Voľný pohyb psov

Vzhľadom na to, že sa hromadia sťažnosti občanov na voľný pohyb psov vo všetkých častiach našej obce, žiadame majiteľov psov, aby zabránili ich voľnému pohybu, najmä z dôvodu bezpečnosti.

Vodenie psov upravuje Všeobecne záväzné nariadenie obce Poniky č. 2/2015 o vodení psa mimo chovného priestoru alebo zariadenia na chov.

Občanov upozorňujeme, že obecný úrad bude monitorovať voľný pohyb psov a v prípade opakujúcich sa sťažností môže byť voči nim začaté priestupkové konanie.

ORDINAČNÉ HODINY

MEDICAL BB s.r.o.

Dolná 72, 974 01 Banská Bystrica
Kontakt: +421 48 412 63 05

DETSKÁ PORADŇA PONIKY

LEKÁR:
MUDr. Lýdia HUNÁKOVÁ

ZDRAVOTNÁ SESTRA:
Dana KOPECKÁ

13. marec 2019	13,00 – 15,00
10. apríl 2019	13,00 – 15,00
15. máj 2019	13,00 – 15,00
12. jún 2019	13,00 – 15,00

Na zasnežených ponických lúkach

Zima nám konečne dožičila poriadnu snehovú nádielku. Inými slovami, priniesla vynikajúce podmienky na bežecké lyžovanie.

Pohyb na bežkách patrí podľa telovýchovných lekárov medzi najzdravšie športové aktivity. Pohyb v stope zlepšuje kondíciu a posilňuje celé telo bez nadmerného zaťažovania kĺbov, takže je mimoriadne vhodný pre všetky vekové kategórie. Pri pohybe sa symetricky zapája celé telo, čo pôsobí proti jednostrannému zaťaženiu organizmu počas práce alebo pri stereotypnom pohybe. Nemalým benefitom je aj pozitívny vplyv na psychiku. Po hodinke pohybu na čerstvom vzduchu s nádherným výhľadom na ponický chotár človek doslova pookreje, zabudne na každodenné starosti... Behať sa dá športovým tempom, ale aj výletným, spoločne s rodinou alebo priateľmi.

V bezprostrednom okolí Poník máme široké možnosti na tieto aktivity. Napríklad jeden zhruba 5 kilometrový okruh s prevýšením približne 100 metrov pravidelne prešliapavam za pomoci mojich detí. Začiatok je na lúke za katolíckym kostolom, kde je aj krátky okruh takmer bez prevýšenia pre úplných začiatočníkov. Ak dávate prednosť prechádzkam bez lyží, pohybujte sa mimo bežeckej stopy, aby ostala neporušená pre bežkárov.

Andrej Brzuľa

O činnosti ponickej materskej školy

Našim mottom je: **„Dieťa v láske prijať, v úcte vychovať a v slobode prepustiť.“**

Naša materská škola sa nachádza v centre obce, je priestranná, obklopená krásnou prírodou. Máloktorá škôlka sa môže pochváliť jedálňou, samostatnou herňou a spálňou pre každú triedu. V súčasnosti máme dve triedy funkčne a esteticky zariadené, plné farieb a svetla. Všetko dôležité majú deti na dosah - hračky, výtvarné pomôcky, knihy... Keďže najprirodzenejšou činnosťou dieťaťa je hra, všetky vzdelávacie činnosti a krúžky prebiehajú hravou formou. Naša materská škola je rodinného typu. Väčšinou sa všetci poznáme, kamarátime sa a pomáhame si. Snažíme sa vytvárať pre deti čo najpríjemnejšie prostredie a dbáme na to, aby sa deti u nás dobre cítili. Veľký dôraz kladieme na individuálny prístup.

Chceme, aby deti získali čo najviac informácii o okolitom svete, preto vzdelávacie aktivity obohacujeme o exkurzie a výlety, konkrétne to môže byť napríklad návšteva požiarnikov, zdravotníkov, drobných fariem, Pamätnej izby Štefana Žáryho v Ponikách, beseda so staršími občanmi obce alebo bábkové divadelné predstavenie priamo v priestoroch materskej školy... V rámci regionálnej výchovy vštepujeme deťom počas roka ľudové zvyky a tradície. V spolupráci s rodičmi pripravujeme kultúrne podujatia - tvorivé dielne, besiedky, športovo-zábavné stretnutia, výlety a podobne.

O našu materskú školu majú záujem nielen domáci, ale aj rodičia z okolitých obcí.

Máme krásnu a veľkú záhradu, detvákom poskytuje dostatok priestoru na hry, šantenie a oddych v tieni listnatých a ihličnatých stromov. Do budúcna plánujeme spolu s obcou a základnou školou zrekonštruovať ihrisko v záhrade materskej školy.

V spolupráci so ZUŠ Stožok ponúkame tanečný a výtvarný krúžok, hru na hudobných nástrojoch a v spolupráci s Magica Academy aj krúžok anglického jazyka. Navštevuje nás logopéd a tento rok sme sa zapojili do projektu „Zdravé oči v škôlke“. Tiež využívame služby špeciálnej pedagogičky a psychologičky z ponickej základnej školy.

za kolektív MŠ
Jaroslava Berčíková

Jumping pre zdravie

Možno si myslíte, že trampolína je novinkou 21. storočia, ale nie je to tak. Trampolíny boli populárne už v 80. rokoch minulého storočia, využívala ich NASA pri návrate astronautov z vesmíru, aby opäť získali kostnú a svalovú hmotu. Odborníci potvrdzujú, že cvičenie na trampolíne posilňuje srdce, znižuje cholesterol aj krvný tlak, zlepšuje trávenie, zvyšuje hustotu kostí, zmierňuje stres, stabilizuje nervovú sústavu.

Preto je skákanie na trampolíne naozaj skvelé cvičenie, čo dokazuje aj záujem oň každý pondelok a štvrtok. Zdravo sa zadýchate, spotíte, urýchli sa vylučovanie toxínov z lymfatického systému a vďaka tomu sa budete cítiť ľahšie a príjemnejšie. Nejde však len o také halabala skákanie. Má svoje pravidlá a je sprevádzané chytľavou hudbou.

My cvičíme od konca októbra 2018 v ponickej základnej škole dvakrát do týždňa (pondelok a štvrtok o 18,00 hod.). „Skákajúcu aktivitu“ sme si veľmi obľúbili.

Počet trampolín je obmedzený, máme ich jedenásť, preto je potrebné naďalej sa nahlasovať cez Viber aplikáciu do jumping skupiny Jany Kohútovej.

Vrelo všetkým odporúčam – ak ste to ešte neskúsili, príďte medzi nás a ak sa vám to zapáči ako nám, určite sa jumping cvičenie stane neodmysliteľnou súčasťou vášho života.

Jana Kohútová

Pohronská halová liga

Prvé kolo 3. ročníka podujatia sa konalo vlani v decembri v hale Športového gymnázia v Banskej Bystrici. Poniky reprezentovali tri súťažné tímy, jeden chlapčenský a dva dievčenské. Súboje boli náročné. Chlapci sa umiestnili na 8. mieste a dievčatá na 2. a 5. mieste.

12. januára prebehlo druhé kolo Pohronskej halovej ligy - v nezmenenej zostave. Chlapci sa prebojovali na 5. miesto a dievčatá na 3. a 4. miesto. Prišla nás podporiť aj starostka Jana Ondrejková. Víťazom jednotlivých kategórií odovzdala medaily a všetkým nám pogratulovala k pekným výsledkom.

Natália Pecníková

Nespaľujme odpad

V čase vykurovacej sezóny, ale i mimo nej, sa nad Ponikami vznáša dymový opar. Hoci určitému znečisteniu sa pri vykurovaní pevnými palivami nedá vyhnúť, správnym prístupom môžeme aj my, občania, výrazne zlepšiť kvalitu ovzdušia v obci.

Pálenie odpadu je na prvý pohľad rýchle, pohodlné a lacné. V minulosti to bol bežný spôsob zbavovania sa domáceho odpadu. V obciach nebol zavedený žiadny systém zberu odpadu. Možno preto, že ho bolo neporovnateľne menej ako dnes. A to málo, čoho sme sa zbavovali, nemalo tak rozmanité chemické zloženie. Navyše znečistenie z iných zdrojov takmer neexistovalo. V posledných desaťročiach sa však situácia výrazne zmenila, a preto už takéto „tradície“ nemajú opodstatnenie.

Prečo nespaľovať odpad

Pri spaľovaní odpadov sa uvoľňujú toxické látky, napríklad oxid uhoľnatý, dráždivý čpavok, uhľovodíky, dechtové látky a mnohé ďalšie škodliviny. Uvoľňujú sa často vo vyšších koncentráciách, než v priemyselných závodoch. Dôvodom je nedokonalé horenie pri nízkych teplotách a nedostatočné okysličovanie. Málokto z tých, čo odpad v domácnosti spaľuje, si uvedomuje, že tým sebe, svojim blízkym a susedom môže spôsobovať zdravotné problémy (dýchacie ťažkosti, rakovina, vývojové chyby u detí...). Najviac ohrozenou skupinou sú malé deti, tehotné ženy a starší ľudia. Škodlivé látky, ktoré doma pri spaľovaní v peci vznikajú, zostávajú v miestnostiach. Pri spaľovaní vonku neviditeľne dopadajú na zem, na dom, záhradu, úrodu... a končia v našej domácnosti, v našom jedle a v našom tele (napríklad aj na Slovensku vo viacerých oblastiach namerali zvýšené hodnoty dioxínov vo vajíčkach z domácich chovov). Do domácich piecok, kotlov, krbov nepatria žiadne plasty, guma, drevotrieska ani umelé vlákna.

V súčasnosti sú v platnosti zákony a vyhlášky, ktoré spaľovanie odpadu v domácnostiach a na voľných priestranstvách zakazujú:

1. Občiansky zákonník, podľa ktorého nikto nesmie nad mieru prípustnú pomerom obťažovať susedov hlukom, prachom, popolčekom, dymom, plynmi, parami a podobne.

2. Zákon o odpadoch zakazuje bez možnosti výnimky spaľovanie akéhokoľvek odpadu (vrátane zeleného odpadu zo záhrad, atď.) v domácnostiach a na súkromných alebo verejných priestranstvách. Za porušenie hrozí pokuta do takmer 170 eur.

3. Zákon o ochrane pred požiarmi zakazuje zakladať oheň tam, kde môže dôjsť k jeho rozšíreniu a zakazuje vypaľovanie porastov, kríkov a stromov. Za porušenie hrozí pokuta do 331 eur.

Ako sa zbaviť odpadu ekologicky

Produkujme čo najmenej odpadu a využime naplno systém separovaného zberu v obci. Plasty, plechovky, papier vhoďme do príslušného kontajnera. Starý nábytok, drevotriesku či pneumatiky odovzdajme v zbernom dvore alebo využime zber veľkoobjemového kontajnera, ktorý obec pravidelne zabezpečuje. Biologický odpad zmeňme kompostovaním na hodnotné hnojivo.

Viac informácií získate, ak budete venovať pozornosť letákom vyveseným v obci, ale aj webovej stránke obce **www.poniky.sk**

Za čistejší vzduch a dodržiavanie zákona vopred ďakujeme.

Barbora Šingliarová,
členka komisie ŽP

Poniky cup

V tohtoročnom prvom ročníku hokejového turnaja o putovný pohár súťažilo osem družstiev – Šalková, Strelníky, Podpolianci, Kokava, Mužstvo pána Kuceja, Povraznik, Stará parta z Poník a Barance z Poník.

Turnaj prebiehal v dvoch skupinách. Prví dvaja z každej skupiny postúpili do vyraďovacích zápasov, z ktorých vzniklo finále. Toto sa hralo dva krát desať minút. Finálový zápas odohrali Podpolianci a Stará parta z Poník. Finálový zápas a celý turnaj vyhralo mužstvo Stará parta z Poník v zložení Miroslav Hrčka, Patrik Trnka, Filip Trnka, Peter Madoš, Peter Debnár a Ladislav Madoš.

Víťazom turnaja odovzdali putovný pohár a tortu s hokejovým motívom, ktorú venovali rodiny Urbanová a Kartíková z Poník.

Priebeh turnaja sledovalo mnoho fanúšikov ľadového hokeja, súťažné tímy prišla podporiť tiež starostka obce Jana Ondrejková a prednosta OcÚ Pavol Ondrejko. V turnaji by sme chceli pokračovať aj naďalej.

Za to, že sa prvý ročník hokejového turnaja o putovný pohár mohol uskutočniť, ďakujeme organizátorom z dobrovoľného hasičského zboru a obci Poniky. Osobitné poďakovanie patrí dobrovoľníkom za prípravu ľadovej plochy - Martinovi Koleničkovi, Róbertovi Tillerovi, Štefanovi Tišlerovi, Jánovi Pelcovi a ďalším.

Vladimír Kucej ml.

OZNAMY: Prezidentské voľby

Predseda Národnej rady SR Rozhodnutím č. 8/2019 Z. z. zo dňa 10. januára 2019 vyhlásil voľby prezidenta SR a určil deň ich konania na sobotu **16. marca 2019**. Ak ani jeden z kandidátov na prezidenta SR nezíska nadpolovičnú väčšinu platných hlasov oprávnených voličov, druhé kolo volieb bude v sobotu **30. marca 2019**.

Starostka obce Poniky v zmysle § 8 ods. 1 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov a Rozhodnutia predsedu Národnej rady Slovenskej republiky č. 8/2019 z 10. januára 2019 o vyhlásení volieb prezidenta Slovenskej republiky vytvára na odovzdávanie hlasovacích lístkov a na sčítanie hlasov nasledovné volebné okrsky a volebné miestnosti:

Volebný okrsok č. 1 Poniky - Kultúry dom Poniky, Do Hája č. 1.

Volebný okrsok č. 2 Ponická Lehôtka - Účelová budova Poniky, Námestie Mateja Kosca č. 23.

Volebný okrsok č. 3 Ponická Huta - Kultúrny dom Poniky, Námestie Pod krížom č. 110.

Volebné miestnosti budú otvorené od 7,00 do 22,00 hodiny.

Voľby do Európskeho parlamentu

Predseda Národnej rady SR Rozhodnutím č. 28/2019 zo dňa 1. februára 2019 vyhlásil voľby do Európskeho parlamentu a určil deň ich konania na sobotu **25. mája 2019**. Na území Slovenskej republiky sa do Európskeho parlamentu volí 14 poslancov.

Z pripravovaných podujatí

9.3.2019 sobota – **Oslava MDŽ spojená s divadelným predstavením**
17.3.2019 nedeľa – **O Ponickú fujarku**
22.3.2019 piatok – **Oslobodenie obce Poniky – spomienková slávnosť**
28.3.2019 štvrtok – **Slávnostná akadémia pri príležitosti 100. výročia narodenia Štefana Žáryho pod názvom Žáryho úsmevné údolie**
8.-9.6.2019 so-ne – **23. ročník DFF „Zdola ponickýho mlyna" a stretnutie rodákov a priateľov obce**
14.9.2019 sobota – **Cyklistická časovka Ponickými kiarmi**
28.9.2019 sobota – **Memoriál Ondreja Holca v cezpoľnom behu**
5.10.2019 sobota – **Ponická heligónka**

Harmonogram zberu odpadu

MESIAC	ZMESOVÝ KOMUNÁLNY ODPAD			TRIEDENÝ ODPAD			
				PLASTY	PAPIER	SKLO	KOVY
	DEŇ ZBERU			DEŇ ZBERU	DEŇ ZBERU	DEŇ ZBERU	DEŇ ZBERU
				VRIEC KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV	KONTAJNEROV
Marec	7	21		18	13	22	
Apríl	4	18		15	10	19	30
Máj	2	16	30	20	15	24	
Jún	13	27		17	12	21	

Zber odpadu s obsahom škodlivín bude vyvážaný v dohodnutom termíne na základe objednávky obce.

Ponický spravodajca 1/2019 ■ január – február 2019
PONICKÝ SPRAVODAJCA ■ IČO 00 313 734 ISSN 1339-1178 Ev. číslo EV 870/08 ■ **Jazyková a štylistická úprava:** Veronika Ďurovčíková ■ **Redakčná rada:** Pavol Ondrejko, Katarína Piarová, Mária Janovčíková, Jana Urbanová Bošeľová , Andrej Brzuľa ■ **Vydáva:** Obec Poniky, Malá Stráňa 32, 976 33 (5× ročne) ■ **Grafická úprava a tlač:** DALI-BB, s.r.o., Banská Bystrica ■ **Vydané:** 1. 3. 2019 ■ **Viac informácií nájdete aj na** www.poniky.sk